

UDK: 005.5:342.511(73)Tramp D.
Biblid: 0025-8555, 71(2019)
Vol. LXXI, br. 3, str. 289–310

Originalni naučni rad
Primljen 13. avgusta 2019.
Odobren 22. avgusta 2019.
DOI: <https://doi.org/10.2298/MEDJP1903289S>

Kako odlučuje Donald Tramp?

Dragan R. SIMIĆ¹, Dragan ŽIVOJINOVIĆ²

Apstrakt: Četrdeset peti američki predsednik, za razliku od većine svojih prethodnika nema nikakvo iskustvo u donošenju političkih odluka. Uprkos tome, Trampovo iskustvo iz sveta krupnog biznisa može biti od pomoći u pronalaženju obrazaca njegovog odlučivanja. Dve i po godine predsedničkog mandata, ipak, pružaju dovoljno ubedljive uvide u način na koji donosi odluke. Iako voli da odlučuje i smatra da mu to dobro ide od ruke, predsednik Donald Tramp zapravo provodi vrlo malo vremena u pripremama za najteže odluke. Najčešće se dešava da predsednik instiktivno unapred odluči i onda zapravo samo traži opravdanje i podršku za već unapred donetu odluku. Sa druge strane, preterano oslanjanje na najbliži krug saradnika i neudubljanje u detalje i različite aspekte problema o kojima se odlučuje daje ogromnu mogućnost za pogrešne kalkulacije i pogrešne odluke. U tom spoju mikromenađmenta i makromenađmenta, Tramp najviše podseća na kompetitivni model odlučivanja dok u pogledu kontrole i uključivanja u politički proces, njegov upravljački stil možemo označiti kombinacijom sudija/delegator, a kad je u pitanju osetljivost lidera na kontekst, Tramp spada u ono što se označava odrednicom „buntovnik“.

Ključne reči: Sjedinjene Američke Države; predsednik Sjedinjenih Američkih Država; spoljna i bezbednosna politika SAD; Donald Tramp; proces donošenja odluka.

¹ Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka; E-pošta: draganrsimic@yahoo.com

² Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka; E-pošta: zivojinovic75@yahoo.com

Ovaj tekst je rezultat rada na projektu *Politički identitet Srbije u regionalnom i globalnom kontekstu* (evidencioni broj 179076), finansiran od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

“Gouverner, c’est choisir”³

Kao retko kad u novijoj političkoj istoriji, posmatrači i analitičari američke politike se nisu susreli sa toliko neizvesnosti u pogledu toga šta se može očekivati od predsedničkog mandata, kao što je to bio slučaj sa Donaldom Trampom (Donald J. Trump). Premda je bio veoma prisutan u javnosti, reči poput „nepredvidivost“, „kapricioznost“, „čef“ i slično, preovlađivale su u predviđanjima onoga što se od njega moglo očekivati. Pored toga, i sam Tramp je voleo da ističe neizvesnost i faktor iznenađenja kao neka od svojih glavnih oruđa, kako u poslovnom životu tako i u vreme predsedničke kampanje i obavljanja predsedničke dužnosti. Ta njegova, svojevrsna “*terra incognita*“, kako naglašava, zapravo je vera u to da se „bitka ... dobija faktorom iznenađenja.“⁴

Glavna teza ovog rada jeste da je, kad su u pitanju preovlađujući pristupi načinu odlučivanja, Donald Tramp, sa svojim osobenim stilom odlučivanja, vrlo težak za bilo kakvo klasifikovanje. Rad se sastoji od tri celine. U prvom delu rada govori se o različitim predsedničkim stilovima donošenja odluka. Drugi deo rada posvećen je načinu na koji Donald Tramp donosi odluke. U tom smislu odabrana su dva primera: politika prema Avganistanu i odluka da se odustane od napada na Iran u junu 2019. godine posle obaranja američkog drona u vodama Ormuskog moreuza. U trećem delu rada, primenjena su dva odabrana pristupa donošenju odluka na dosadašnji predsednički mandat Donalda Trampa.

Različiti predsednički stilovi donošenja odluka

Teorija spoljne politike i donošenja odluka poznaje nekoliko menadžerskih stilova koje predsednici koriste. Po rečima Glena Hasteta (Glenn P. Hastedt), profesora političkih nauka na Univerzitetu Džejms Medison u Virdžiniji, tri najčešće korišćena stila slede tipologiju koju je dao Ričard Džonson (Richard Johnson), a dopunio Aleksander L. Džordž (Alexander L. George).⁵ Prema ovoj

³ Vladati znači donositi odluke – francuska izreka.

⁴ Donald Dž. Tramp, *Obogaljena Amerika – kako učiniti Ameriku ponovo velikom*, Službeni glasnik, Beograd, 2016, str. 48.

⁵ Videti Richard Johnson, *Managing the White House*, Harper and Row, New York, 1974; Alexander L. George, *Presidential Decisionmaking in Foreign Policy: The Effective Use of Information and Advice*, Westview Press, Boulder, Colo., 1980. Navedeno prema: Glenn P. Hastedt, “Presidency”, in: Steven W. Hook, Christopher M. Jones, (eds), *The Routledge Handbook of American Foreign Policy*, Routledge, London, 2012, p. 154. Za odličan pregled organizacione strukture i njenog uticaja na predsedničko odlučivanje videti takođe John P.

tipologiji postoje tri stila donošenja odluka: formalistički, kompetitivni i kolegijalni.⁶

Po njemu, „*formalistički* model deluje na bazi hijerarhije, utvrđenih rutina i procedura, nastojeći da minimizira sukobe i političke pritiske. Dok je ovaj model pogodan za upravljanje rutinskim i ponavljajućim problemima, istovremeno može da proizvede spore ili neadekvatne odgovore na duboke krize. *Kompetitivni* model stavlja naglasak na slobodnu i otvorenu debatu i karakterišu ga preklapajuće, nestrukturirane i nekompletne linije jurisdikcije koje zahtevaju veliki deo predsednikovog vremena i pažnje. Treći model je *kolegijalni* sistem u kome predsednici pokušavaju da od savetnika i čelnika departmana naprave tim koji rešava probleme. Na taj način nastoje da se udalje od „pobednik – gubitnik“ perspektive koja se može dogoditi u kompetitivnim menadžerskim sistemima gde je neslaganje dobrodošlo, a „rezultati“ se ne drže. Ovde takođe predsednik mora biti duboko uključen u menadžerski proces (posebno – prim. aut.) ako međuzavisnost među podređenima treba da bude funkcionalno produktivna.“⁷ Problem sa ovom tipologijom je to što se retko koji isključivi model koristi u praksi, već najčešće dolazi do preklapanja različitih stilova, zavisno od ličnosti na mestu predsednika, ali i okolnosti sa kojima se suočavaju. U narednom delu rada dat je detaljniji opis ova tri načina donošenja odluka.

Formalistički model „je definisan snažnim oslanjanjem na hijerarhiju i analizu od strane službenika.“⁸ Kao u sistemu obrnute piramide, odluke prolaze različite nivoje hijerarhije i filtracije da bi onima na vrhu, a pre svega predsedniku i najbližim ljudima oko njega, sačuvali vreme i ponudili različite opcije. Najbolji primer za ovo je sistem Saveta za nacionalnu bezbednost Sjedinjenih Američkih Država, osobito od vremena reformi iz 1989. godine koje je sproveo tadašnji savetnik za nacionalnu bezbednost predsednika SAD, Brent Skoukroft (Brent Scowcroft).⁹ Po rečima

---

Burke, „Organizational Structure and Presidential Decision Making“, in: George C. Edwards III, William G. Howell, (eds), *The Oxford Handbook of American Presidency*, Oxford University Press, New York, 2011, pp. 501–527.

⁶ Glenn P. Hastedt, „Presidency“, op. cit., p. 154. Za primenu ove klasifikacije radi objašnjenja Trampovog načina odlučivanja u prvoj godini predsedničkog mandata videti Luis Da Vinha, „Competition, Conflict, and Conformity: Foreign Policy Making in the First Year of the Trump Presidency“, *Presidential Studies Quarterly*, June 2019, DOI: 10.1111/psq.12509

⁷ Glenn P. Hastedt, „Presidency“, op. cit., p. 154.

⁸ James Dobbins, Michele A. Poole, Austin Long, Benjamin Runkle, *After the War – Nation Building from FDR to George W. Bush*, RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2008, p. 5.

⁹ Videti šire o ovom modelu u: Dragan Živojinović, „The U. S. National Security Council- Origins, Purpose, and Perspectives“, in: Mireille Radoi, (ed.), *MY USA - Views on American National*

Dobinsa (James Dobbins) i njegovih saradnika iz RAND korporacije, ovaj sistem „ima dve ključne prednosti: prva je da ovakav visoko strukturiran proces donošenja odluka daje sigurnost da će sva pitanja biti u celosti analizirana. Ovo pomaže jer garantuje da će predsednik i savetnici najvišeg ranga biti svesni svih *pro et contra* neke osobite opcije. Druga prednost je da ona čuva ... (njihovo – prim. aut.) vreme (a vremena je uvek malo) tako što ih uključuje u najvećoj meri u odabir a ne u stvaranje (različitih – prim. aut.) opcija.“¹⁰ Sa druge strane, uprkos jasnim prednostima ovaj sistem ima i ozbiljne nedostatke od kojih su dva najvažnija. „Prvi je da ovakav hijerarhijski i intenzivno – analitički proces zahteva puno vremena. Papiri i memorandumi moraju biti pripremljeni, sastanci radnih grupa održani, brifinzi dati i tako dalje. Između ostalih stvari, ovo otežava odgovor na krizu. Druga slabost je da sam proces kojim se informacije procesuiraju može da izokrene same te informacije a samim tim i opcije koje se daju predsedniku i savetnicima najvišeg ranga.“¹¹ Kao primer ovoga Dobins i saradnici navode situacije u kojima se neke opcije isključe kao tehnički neizvodljive od strane nižih službenika, a koje bi se možda učinile kao održive politike onima koji se nalaze u višim rangovima hijerarhije.¹² Dodali bismo takođe da je ovaj model previše racionalan, pogotovo za situacije koje nisu predviđene kao i da su odgovori vrlo često šablonizovani što otežava prilagođavanje nekim okolnostima koje su nove ili je loš za informacije koje se ne uklapaju u već prethodno napravljeni kalup o nekome ili nečemu. Predsednici sa kojima se ovaj način odlučivanja najviše povezuje su Dvajt Ajzenhauer (Dwight D. Eisenhower) i Ričard Nikson (Richard M. Nixon).¹³

Kompetitivni model je po rečima Dobinsa i saradnika u mnogo čemu suprotan formalističkom.¹⁴ U ovom modelu informacije ne idu od dna do vrha sužavajući broj opcija, nego ljudi s vrha hijerarhije, uključujući i predsednika i savetnike najvišeg ranga, mogu da komuniciraju direktno sa nižima u hijerarhiji ili da se različiti ljudi nadmeću za „uho predsednika“ a samim tim i za opciju za koju se zalažu. Iako ovo sve deluje pomalo haotično, ponekad nadmetanje među različitim agencijama

---

Security and Foreign Policy, Bucharest, 2007, pp. 136- 173, (naročito strane 146 – 150.) Videti takođe i John Gans, *White House Warriors – How the National Security Council Transformed American Way of War*, Liveright Publishing Corporation, New York and London, 2019. (naročito poglavlje 4 ove knjige)

¹⁰ James Dobbins, Michele A. Poole, Austin Long, Benjamin Runkle, *After the War – Nation Building from FDR to George W. Bush*, op. cit., p. 5.

¹¹ Ibid., op. cit. p. 5.

¹² Ibid., p. 5.

¹³ Ibid., p. 5.

¹⁴ Ibid., p. 6.

i akterima u spoljnoj i bezbednosnoj politici SAD stvara bolje opcije nego kruti formalistički model. U tom smislu „glavna prednost ovog modela je da nadmetanje među potčinjenima i agencijama može da podstakne bolje rezultate i stvori nove ideje. U stvari, proces donošenja odluka je ishod klasične pijace ideja. Informacije će takođe biti manje izokrenute birokratskim procesom ukoliko predsednik dođe u konkat sa nekim slojevima niže u birokratiji, istovremeno negujući postojanje savetnika van formalnog procesa – što je aranžman jednog klasičnog „kuhinjskog kabineta.“¹⁵ Izrazito negativne strane ovakvog načina donošenja odluka su da to oduzima previše vremena predsedniku i drugim najvažnijim odlučiocima, budući da moraju da budu sve vreme uključeni u ovaj proces i takođe da nadmetanje za predsednikovu pažnju često dovodi do loših odnosa između različitih aktera spoljne i bezbednosne politike. Pogotovo je važno to što se u procesu sprovođenja odluka može desiti da neke agencije jednostavno ne žele da učestvuju ili pak sabotiraju čitav proces.¹⁶ Kao primer ovakvog načina donošenja odluka navodi se predsednik Frenklin Delano Ruzvelt (Franklin Delano Roosevelt).¹⁷ Interesantno je da Luj Da Vinja (Lois Da Vihna) u svom tekstu o predsedničkim stilovima donošenja odluka, tvrdi da ovakav način odlučivanja posle Ruzvelta „nije bio povezivan ni sa jednim predsednikom od tada.“¹⁸

Kolegijalni model je zapravo neka vrsta mešavine dva prethodna modela. On „ohrabruje slobodnu razmenu ideja kao što je to slučaj u kompetitivnom modelu, ali zahteva odnose saradnje a ne nadmetanja između agencija izvršne vlasti. Bočna komunikacija među tim agencijama se vrednuje skoro isto koliko i vertikalna unutar njih (i ka predsedniku).“¹⁹ Ipak, uprkos tome što pokušava da spoji dobre strane dva prethodna modela i izbegne njihove ključne nedostatke i ovaj model ima svoje mane. Naime, „blizak i saradnički odnos između tako velikog broja predsednikovih savetnika i agencija je podložan onome što Irving Dženis (Irving Janis) naziva grupnim mišljenjem ... u kome ideje, koje su jednom formulisane od strane određene čvrsto povezane grupe, postanu tako prihvaćene da su praktično nepromenjive. Bez nadmetanja (ideja – prim. aut.) jednostavno ne postoje alternativni izvori kredibilnih informacija izvan te grupe.“²⁰ Takođe, ovakav model

---

¹⁵ Ibid., op. cit. p. 6.

¹⁶ Ibid., p. 6.

¹⁷ Ibid., p. 6.

¹⁸ Luis Da Vinha, „Competition, Conflict, and Conformity: Foreign Policy Making in the First Year of the Trump Presidency“, op. cit. p. 6.

¹⁹ James Dobbins, Michele A. Poole, Austin Long, Benjamin Runkle, *After the War – Nation Building from FDR to George W. Bush*, p. 6.

²⁰ Ibid., op. cit. p. 6.

zahteva svakodnevnu i snažnu uključenost predsednika u odluke koje se donose.²¹ Tipičan primer ovakvog načina odlučivanja je administracija predsednika Džordža Herberta Vokera Buša (George Herbert Walker Bush).²²

Druga važna tipologija predsedničkih stilova donošenja odluka je ona koju daje Tomas Preston (Thomas Preston), profesor Vašington Stejt Univerziteta (Washington State University) u državi Vašington. Po njemu, „dve su dimenzije od kritične važnosti: 1) potreba vođa da kontrolišu i budu uključeni u politički proces i 2) potreba vođa za informacijama i uopšteno senzitivnost prema kontekstu.“²³ Kad je u pitanju potreba vođa za kontrolom, „pojedinci se razlikuju u velikoj meri na osnovu njihove želje za kontrolom nad okruženjem...“²⁴ Sa druge strane, pod senzitivnošću lidera ka kontekstu Preston podrazumeva „njihovu generalnu potrebu za informacijama, njihovu pažnju i osetljivost na odlike političkog okruženja i viđenja drugih.“²⁵

Kombinovanjem ove dve dimenzije Preston izdvaja nekoliko tipologija predsedničkog liderskog stila „koje uzimaju u obzir kontigentnu prirodu odnosa između individualnih karakteristika lidera, njihovog liderskog stila i njihove pažnje prema spoljašnjem političkom okruženju. Klasifikacija naglašava kritičnu interakciju između statičkih odlika lidera (kao što su kognitivna kompleksnost i potreba za moći) i nestatičkih, promenjivih odlika lidera (kao što su političko iskustvo ili stručnost) u oblikovanju predsedničkog stila. Ovo razlikovanje naširoko smatra da bazične osobine lidera kao što su moć i kompleksnost ostaju stabilne tokom vremena. Nasuprot tome, karakteristike koje se ne zasnivaju na ličnim osobinama kao što su stepen političkog iskustva ili stručnosti koju vođe poseduju u određenim oblastima, su po samoj svojoj prirodi promenjive a ne stabilne tokom vremena. Međuigra između ovih statičkih i nestatičkih odlika fundamentalno oblikuje ne samo dve kritične dimenzije predsedničkog liderskog stila, nego i stepen do kog će predsednici mariti za (ili biti pod uticajem) spoljašnje političko okruženje – da li u vidu spoljašnjih međunarodnih aktera, saveta ili informacija.“²⁶

²¹ Luis Da Vinha, „Competition, Conflict, and Conformity: Foreign Policy Making in the First Year of the Trump Presidency“, p. 5.

²² James Dobbins, Michele A. Poole, Austin Long, Benjamin Runkle, *After the War – Nation Building from FDR to George W. Bush*, p. 6.

²³ Thomas Preston, *The President and his Inner Circle - leadership style and the advisory process in foreign affairs*, Columbia University Press, New York, 2001, p. 14.

²⁴ Ibid., op. cit. p. 14.

²⁵ Ibid., op. cit. pp. 19–20.

²⁶ Ibid., op cit. p. 14.

Kad su u pitanju kontrola i uključivanje lidera u politički proces po Prestonu postoje 4 predsednička stila: direktor, administrator, sudija, delegator.

Direktor (The Director) je lider „sa velikim političkim iskustvom i visokom težnjom ka moći.“²⁷ U ovom tipu liderstva moć se koncentriše u rukama predsednika i malog broja najbližih saradnika i savetnika. Kako ističe Preston, „direktor preferira lično uključivanje u celokupan politički proces (postavljanje dnevnog reda, formulisanje, diskusija i promišljanje, odlučivanje i sprovođenje) i uopšteno govoreći insistira na hijerarhijskoj savetničkoj strukturi kako bi uvećao svoju kontrolu nad politikom.“²⁸

Administrator (The Administrator) je lider „sa malom potrebom za moći, ali širokim političkim iskustvom koje teži da se uklopi u aktivistički predsednički stil administratora. Za razliku od direktora, administratori imaju manje potrebe za ličnom kontrolom političkog procesa. Kao rezultat, donošenje odluka je manje centralizovano i više kolegijalno, sa liderom koji zahteva manje direktne lične kontrole nad (političkim – prim. aut.) procesom i akcijama podređenih.“²⁹

Sudija (The Magistrate) je neko ko „ima veliku potrebu za moći, ali ograničeno političko iskustvo, nastojeći da izloži više inferiorno, manje aktivistički predsednički stil sudije. Slično direktorima, sudije imaju visok nivo potrebe za kontrolom nad političkim procesom i kao rezultat teže centralizaciji političkog odlučivanja u čvrste krugove savetnika.“³⁰

Delegator (The Delegator) je lider „koji ima i malu potrebu za moći i ograničeno političko iskustvo težeći da pokaže više inferiorni, manje aktivistički stil Delegatora. Imajući u vidu njihovu nisku potrebu za moći, delegatori su uopšteno nezainteresovani za donošenje odluka i zahtevaju malo ili nikako direktnog uključivanja u kontrolu političkog procesa.“³¹ Kako mu samo ima kaže, delegator delegira kako donošenje tako i primenu odluka, oslanjajući se u velikoj meri na mišljenje i usluge stručnjaka.³²

Kad je u pitanju druga dimenzija stila liderstva – osetljivost lidera na kontekst, razlikujemo po Prestonu, navigatore, stražare, posmatrača i buntovnike.³³

---

²⁷ Ibid., op. cit., p. 15.

²⁸ Ibid., op. cit., p. 15.

²⁹ Ibid., op. cit., p. 15.

³⁰ Ibid., p. 18.

³¹ Ibid., op. cit. p. 19.

³² Ibid., p. 19.

³³ Ibid., pp. 19–27.

Navigator (The Navigator) je lider koga karakteriše „i visoka kompleksnost i široko političko iskustvo težeći da se uklopi u veoma senzitivan, oprezni stil navigatora.“³⁴ Drugim rečima, navigatorima nikad dosta informacija, kako od zvaničnih savetnika i administracije tako i od ljudi izvan Vlade.³⁵

Stražare (The Sentinel), sa druge strane, ne odlikuje visoka kompleksnost, „ali budući da poseduju široko pređašnje političko iskustvo ... teže da izbegnu obimno traganje za informacijama koje prevazilazi ono što oni smatraju relevantnim imajući u vidu njihovo sopstveno prošlo iskustvo, postojeće principe ili viđenja.“³⁶ Važno je istaći da zbog niske kompleksnosti, „stražari vide svet u apsolutnim, crno-belim terminima i oslanjaju se mnogo više u odnosu na svoje visoko „kompleksne“ konkurente na korišćenje stereotipa ili analogija kako bi razumeli svoje političko okruženje.“³⁷ Takođe, „stražari imaju deduktivni stil procesuiranja informacija.“³⁸

Posmatrač (The Observer) je lider koga „odlikuje visoka složenost, ali koji poseduje ograničeno prethodno političko iskustvo.“³⁹ Imajući u vidu ograničeno iskustvo u politici, oni su skloniji oslanjanju na stavove i preporuke savetnika, dok u pogledu procesuiranja informacija spadaju u induktivne tipove ličnosti.⁴⁰ „Crno-beli“ pogled na svet nije njihov „favorit“, nego smatraju da je sve u nijansama.

„*Buntovnik*“ (The Maverick) u sebi spaja manju složenost i ograničeno političko iskustvo.⁴¹ Iz razloga „njihove ograničene potrebe za informacijama i ograničenog političkog iskustva, buntovnici teže izbegavanju prikupljanja informacija. Njihove odluke su široko vođene prvenstveno ... vlastitim idiosinkratičkim političkim viđenjima i principima, na koje u velikoj meri utiču jednostavne skraćenice u odlučivaju (poput analogija.)“⁴² U pogledu procesuiranja informacija više su deduktivni.⁴³

---

³⁴ Ibid., op. cit., p. 20.

³⁵ Ibid., p. 20.

³⁶ Ibid., op. cit., p. 24.

³⁷ Ibid., op. cit., p. 24.

³⁸ Ibid., op. cit., p. 24.

³⁹ Ibid., op. cit., p. 25.

⁴⁰ Ibid, p. 25.

⁴¹ Ibid., p. 26.

⁴² Ibid, op. cit., p. 26.

⁴³ Ibid., p. 26.

Predsednički stil Donalda Trampa

Iako se Trampovo donošenje odluka snažno opire svakoj klasifikaciji, koristeći prethodno izložene modele, učiniće se pokušaj da se pronađu pravilnosti u načinu na koji odlučuje 45. predsednik Sjedinjenih Američkih Država. Najpre će se proći kroz dve, vrlo tipične odluke koje je Donald Tramp doneo u prethodne dve i po godine predsedničkog mandata. Prva situacija se tiče odluke o slanju dodatnih trupa u Avganistan, a druga obaranja američkog drona od strane snaga Revolucionarne garde Irana u junu 2019. godine.

Avganistan

Kad je u pitanju američka politika prema Avganistanu, Donald Tramp je daleko pre ulaska u kampanju za predsedničke izbore 2016. godine, imao vrlo jasan stav da je dotadašnji pristup bio potpuno pogrešan. Još u tvitu objavljenom 2013. godine, on kaže sledeće: „Naše trupe bivaju ubijane od strane Avganistanaca koje smo mi obučavali i mi traćimo milijarde tamo. Potpuna glupost. Izgradimo ponovo Sjedinjene Američke Države.“⁴⁴ Taj snažni, isključivi stav ga nikad nije napustio, tako da je nekoliko puta tokom svog dosadašnjeg mandata probao da američke trupe izvuče iz ovog rata. Međutim, kao i ovom slučaju, pokazaće se istinitim jedno važno pravilo američke politike: da je „kao svi predsednici (pre njega – prim. aut.), Tramp živeo sa nezavršenim poslovima njegovih prethodnika.“⁴⁵ Za ovakvu tvrdnju od Avganistana nema ubedljivijeg primera. Već dvojica njegovih prethodnika (bez osvrta na predsednika Regana i pomoć mudžahedinima u borbi protiv Sovjeta) su na svom dnevnom redu imali događaje u ovoj zemlji, poznatoj kao „grobница imperija“ koja američke poreske obveznike košta oko 50 milijardi dolara godišnje.⁴⁶ Savetnik za nacionalnu bezbednost predsednika Trampa, Herbert Rejmond Mekmaster (Herbert Raymond McMaster), kao neko ko je tokom vojničke karijere proveo znatno vreme na prostorima Iraka i Avganistana, je na sastancima Komiteta zamenika Saveta za nacionalnu bezbednost (The National Security Council Deputies Committee) razmatrao moguće opcije koje bi bile ponuđene predsedniku Trampu, koji je, pak, jedino razmišljao o potpunom napuštanju Avganistana.⁴⁷ Predlog o umerenom slanju dodatnih trupa došao je i pred

---

⁴⁴ Trump's campaign promises - has he delivered on them?, BBC, 24.12.2018., <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-37982000>, 24/07/2019.

⁴⁵ Bob Woodward, *Fear: Trump in the White House*, Simon and Schuster, New York, 2018, p. 116.

⁴⁶ Ibid, p. 119.

⁴⁷ Ibid., p. 117.

Komitet Rukovodilaca saveta za nacionalnu bezbednost (The National Security Council Principals Committee), a ministar pravde Džef Sešn (Jeff Sessions) energično je reagovao protiv dodavanja trupa.⁴⁸ Ipak, uprkos svemu odluka je bila da se predsedniku Trampu predloži slanje dodatnih 4000 vojnika.⁴⁹ Znajući vrlo dobro predsednikov stav, tadašnji šef kabineta, Rajns Pribus (Reince Priebus) upozorio je na moguću negativnu predsednikovu reakciju. Pokušavajući da mu obrazloži svoje viđenje stvari Mekmaster je Trampu pojašnjavao koncept „4R“ (reinforce, realign, reconcile and regionalize), ali Tramp je, kao mantru, ponavljao pitanje na koje, čini se, nije bilo racionalnog odgovora: „Šta mi, do đavola, radimo tamo?“⁵⁰ Istovremeno, republikanski senator iz Južne Karoline, Lindzi Grejem (Lindsey Olin Graham), je tri puta razgovarao sa Trampom tokom maja 2017. godine zalažući se za slanje dodatnih trupa. Duboko prezirući stav establišmenta, predsednik Tramp je od sekretara odbrane Matisa (James N. Mattis), i svog specijalnog savetnika, Stiva Benona (Steve Bannon), tražio da mu obezbede neke „stvarne“ borce iz Avganistana. Dok je Matis kolutao očima, prema svedočenjima prisutnih, Benon je to odmah uporedio sa Linkolnovom željom da se upozna sa viđenjima običnih vojnika u vreme američkog građanskog rata.⁵¹ Predsednikova želja je ispunjena i 18. jula 2017. godine četiri američka vojnika iz misije u Avganistanu bila su u Ruzveltovoj sobi Bele kuće, a preko puta njih sedeli su predsednik Donald Tramp, potpredsednik Majk Pens (Mike Pence) i savetnik za nacionalnu bezbednost, Mekmaster.⁵² Posle sastanka Tramp je rekao Benonu kako je to sve jedan veliki haos i da treba videti kako da se što pre izađe odatle.⁵³ Ipak, već sledećeg dana članovi Saveta za nacionalnu bezbednost okupili su se u Situacionoj sobi (Situation Room) Bele kuće kako bi predsednika Trampa „brifovali“ o strategijama za Pakistan i Avganistan. Mekmasterovo uvodno obraćanje bilo je dosadno predsedniku i posle nekih pet minuta prekinuo ga je govoreći kako takve stvari sluša već sedamnaest godina i da mu treba da čuje nešto novo, da se ne može nastaviti sa starom strategijom.⁵⁴ Prenevši im utiske sa jučerašnjeg susreta sa vojnicima sa terena, usmerio je svoju kritiku na generale, posebno Matisa, Mekmastera i Džozefa Danforda (Joseph Francis Dunford), načelnika združenog generalštaba američke vojske. Takođe, kritikovao je i saveznike, posebno ulogu NATO

---

⁴⁸ Ibid., p. 120.

⁴⁹ Ibid., p. 120.

⁵⁰ Ibid, op. cit. p. 123.

⁵¹ Ibid, p. 123.

⁵² Ibid, pp. 123- 124.

⁵³ Ibid., p. 124.

⁵⁴ Ibid., p. 124.

i Pakistana, pitajući zašto Sjedinjene Države daju pomoć Pakistanu u iznosu od 1.3 milijarde dolara godišnje kad Pakistan nije američki prijatelj.⁵⁵ To „riibanje“ generala i najviših državnih funkcionera trajalo je dobrih 25 minuta pri čemu je Tramp insistirao da od Avganistana treba uzeti prirodna bogatstva jer, ako to oni ne urade, uradiće Kinezi. Potom su se u raspravu uključili državni sekretar, Reks Tillerson (Rex Tillerson) i sekretar odbrane, Džim Matis, govoreći da se problem Avganistana ne može posmatrati izolovano i da je najbrži način da se izađe iz rata da se rat izgubi.⁵⁶ Sastanak se završio bez zaključka, sa ponovnim susretima različitih komiteta Saveta za nacionalnu bezbednost i Trampovim noćnim razgovorima na ovu temu sa senatorom Grejemom. Na kraju ove runde razgovora, Trampu se svidela ideja o pomaganju pobunjenika protiv talibana.⁵⁷ Vraćajući se ponovo ovom pitanju u septembru, Tramp je bio ljut jer je na prijemu povodom godišnjeg zasedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u Njujorku, od azerbejžanskog predsednika, Ilhama Aljijeva (Ilham Aliyev), čuo da Kinezi iskopavaju velike količine bakra u Pakistanu.⁵⁸ Ponovo se obrušio na svoje saradnike tražeći da se u tu trku za mineralima uključe i Sjedinjene Države. Kada su mu direktor Saveta za nacionalnu ekonomiju (The National Economic Council) Geri Kon (Gary Cohn) i savetnik za nacionalnu bezbednost Mekmaster rekli da to nije tako lako izvesti i da je to proces i da tako nešto treba da prođe kroz redovan proces odlučivanja, Tramp je besno uzvratilo kako to ne treba da ide ni kroz kakav proces, nego treba da se uradi posao. U raspravu se umešao i sekretar trgovine Vilbur Ros (Wilbur Louis Ross), obećavajući da će se on pobrinuti za to. Nekoliko meseci kasnije, Mekmaster je obavestio sekretara Rosa da stvari ne izgledaju baš tako i da Kinezi zasad ne uzimaju ništa iz Avganistana nego da samo imaju koncesije, ali da im to malo vredi jer je tamo rat i da je transport toga praktično nemoguć. Po njegovoj proceni tamo se stvari za ozbiljan posao neće normalizovati ni za deset godina.⁵⁹ S obzirom da je situacija na terenu bila sve gora, Tramp je kao glavne krivce okrivio bivšeg predsednika Džordža Vokera Buša, što ih je uveo u Avganistan uopšte i naravno, Mekmastera, tvrdeći da on kao ni generali uopšte ne razumeju rat. Po Trampu, generali ne razumeju odnos cene koštanja i dobiti, ne razumeju koliko to sve košta.⁶⁰ A koštalo je puno. Po procenama Roberta Blekvila (Robert Blackwill) iz aprila 2019. godine, rat u Avganistanu je koštao 1000 milijardi dolara dok je preko 2 000 američkih

---

⁵⁵ Ibid., pp. 124-125.

⁵⁶ Ibid., p.125.

⁵⁷ Ibid., p. 125.

⁵⁸ Ibid, p. 309.

⁵⁹ Ibid, p. 311.

⁶⁰ Ibid., pp. 314-315.

vojnika ubijeno i dvadeset hiljada ranjeno.⁶¹ U svakom slučaju, u Avganistan su u jednom trenutku poslate dodatne trupe, na ovu zemlju je bačena najveća konvencionalna bomba ikada, a onda je 20. decembra 2018. godine predsednik naredio smanjenje broja američkih vojnika u Avganistanu sa četrnaest na sedam hiljada premda ta odluka još nije sprovedena u praksi.⁶² Skorašnje izjave prilikom susreta sa pakistanskim premijerom Imranom Kanom (Imran Kahn) u Beloj kući, u ponedjeljak, 22. jula 2019. godine svakako ne nude rešenje za ovaj skoro dvodecenijski američki problem. Naime, Tramp je izjavio da „ako bi želeli da završimo rat u Avganistanu i da pobedimo, mogao bih da završim taj rat za nedelju dana... Ja samo ne želim da ubijem 10 miliona ljudi... Imam planove za Avganistan, a da, ako želim da dobijem taj rat, Avganistan bi bio zbrisan sa lica zemlje. Nestao bi... Bilo bi gotovo za bukvalno deset dana. A ja to ne želim da uradim, ne želim da idem tim putem.“⁶³ I tako, u krug, do narednog okretanja tog temi.

Iran i rušenje ameri kog drona 2019. godine

U čevrtak 20. juna 2019. godine snage Iranske revolucionarne garde srušile su u vodama Ormuskog moreuza američki dron „RQ-4A Global Hawk“, bespilotnu letelicu vrednu 110 miliona dolara.⁶⁴ S obzirom na vremensku razliku između Irana i Vašingtona, prve reakcije usledile su već u ranim jutarnjim satima po istočnoameričkom vremenu. Već u sedam ujutru, Džon Bolton (John R. Bolton) savetnik za nacionalnu bezbednost predsednika Trampa, sastao se sa tadašnjim vršiocem dužnosti sekretara odbrane Sjedinjenih Država, Patrikom Šenahanom (Patrick Shanahan), njegovim naslednikom na tom mestu, Markom Esperom (Mark T. Esper), državnim sekretarom, Majkom Pompeom (Mike Pompeo) i generalom Danfordom, šefom združenog generalštaba američke vojske.⁶⁵ Kako je preneo

---

⁶¹ Videti Robert D. Blackwill, „Trump Foreign Policies are better than they seem“, *The Council on Foreign Relations Report No. 84*, April 2019, https://cfrd8-files.cfr.org/sites/default/files/report_pdf/CSR%2084_Blackwill_Trump_0.pdf, 24/ 04/ 2019, p. 49.

⁶² Ibid., p. 52.

⁶³ Liam Butterworth, Donald Trump threatens Afghanistan that he could wipe it ‘off the face of the Earth’, <https://www.abc.net.au/news/2019-07-24/why-did-donald-trump-say-he-could-kill-10-million-afghans/11342794>, 24/07/2019.

⁶⁴ Nick Paton Walsh, „What shooting down a \$110M US drone tells us about Iran“, CNN, <https://edition.cnn.com/2019/06/25/middleeast/iran-drone-shooting-capabilities-npw-intl/index.html>, 25/06/2019.

⁶⁵ Peter Baker, Maggie Haberman and Thomas Gubbons-Neff, „Urged to launch an Attack, Trump Listened to the Skeptics Who said it would be a Costly Mistake“, *The New York Times*, Friday June 21 2019, <https://www.nytimes.com/2019/06/21/us/politics/trump-iran-strike.html>, 21/06/2019.

Njujork Tajms, posle diskusije i saglasnosti oko moguće vojne opcije u 11 sati prepodne ista grupa se sastala sa predsednikom Trampom.⁶⁶ Naročita pažnja na tom sastanku bila je posvećena kalkulacijama o mogućem broju žrtava vojne akcije.⁶⁷ Međutim, kao i obično Tramp se nije oslanjao samo na svoj zvanični nacionalno-bezbednosni tim. Pored neizbežnog Lindzija Grejema, u 15 časova Tramp je ugostio još nekoliko kongresnih lidera koje je obavestio o razvoju situacije sa Iranom i mogućim opcijama, pri čemu je utisak većine onih koji su bili prisutni na sastanku bio da je verovatno da će predsednik narediti vojni napad.⁶⁸ Iako je jasno da su razmatrane različite vojne opcije, oko šest popodne u kancelariji tadašnjeg vršioca dužnosti sekretara odbrane, načelnik združenog generalštaba je upozorio na posledice takvih napada po američke snage u području Persijskog zaliva i američke saveznike u tom regionu.⁶⁹ Na tom sastanku je i državni sekretar Pompeo ukazao na efekat koji već imaju sankcije, iako je dao „podršku određenoj vojnoj akciji.”⁷⁰ Takođe, neki od prisutnih „Trampovih savetnika su se zapitali da li će napad poremetiti strategiju koja već donosi rezultate.”⁷¹ Posle sedam uveče bilo je jasno da je vojni napad na Iran između devet i deset uveče odnosno pred zorom po iranskom vremenu, veoma verovatan. I onda, u roku od sat vremena posle ovoga, predsednik otkazuje napad.⁷² Naime, na Tviteru i u intervjuu za televizijsku mrežu NBC izjavljuje da je promenio odluku jer želi da izbegne potencijalne ljudske žrtve.⁷³ Tramp je rekao da „je za sekundu razmislio o tome, i kaže: „Znate šta, oni su oborili jednu bespilotnu letelicu, dron, nazovite ga kako hoćete, i mi smo sada ovde sa 150 mrtvih ljudi, što bi se dogodilo pola sata pošto bih rekao: idemo... Ne dopada mi se to, ne mislim, ne mislim da je to proporcionalno.”⁷⁴ Tako da kad ga je njegov prijatelj i vrlo uticajna figura u tzv. spoljnom krugu onih sa kojima se predsednik Tramp blisko konsultuje, TV novinar Taker Karlson (Tucker Carlson), u programu koji na Foks Njuzu počinje u osam sati uveče, pohvalio za skepticizam i uzdržavanje od uplitanja u spoljne sukobe, odluka o nenapadanju je već bila doneta.⁷⁵ I to deset

---

⁶⁶ Ibid., op. cit.

⁶⁷ Ibid., op. cit.

⁶⁸ Ibid.,

⁶⁹ Ibid.,

⁷⁰ Ibid., op. cit.

⁷¹ Ibid., op. cit.

⁷² Ibid., o. cit.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid., op. cit.

⁷⁵ Ibid.

minuta pre nego što je cela operacija trebala da počne, potpuno u Trampovom stilu, iznenađujući i samog sebe.⁷⁶ Interesantno je pomenuti da je sve ovo Tramp uradio suprotno savetima koje su mu dali državni sekretar, Majk Pompeo i naročito savetnik za nacionalnu bezbednost, Džon Bolton.⁷⁷

Kako odlučuje Donald Tramp: „buntovnik s razlogom“?

Predsedni ki stil Donalda Trampa i Džonsonova i Džordžova klasifikacija

Kad je u pitanju Džonsonova i Džordžova klasifikacija, Tramp je najbliži kompetitivnom modelu, mada svrstavanje u bilo koji od klasičnih klišeja odvlači pažnju od pravog stanja stvari. Ipak, može se reći da je Tramp u svom načinu odlučivanja najdalji od kolegijalnog, a najbliži kompetitivnom modelu. Imajući u vidu već pomenutu Trampovu potrebu da bude u centru svega, sasvim je jasno da Bela kuća liči na dvor u kojem se različite klike i frakcije bore za njegovu pažnju.⁷⁸ Tramp insistira na sopstvenoj ulozi u donošenju odluka i vrlo je ljubomorno čuva. Po rečima Čarlija Ledermana (Charlie Laderman) i Brendana Simsa (Brendan Simms) „Tramp veruje da slobodna ljudska volja (human agency) može da donese fundamentalnu promenu, osobito kad je taj agent sam Tramp.“⁷⁹ U tom smislu, „Trampov stil upravljanja tokom karijere u nekretninama je bio lični i neformalan... on visoko ceni lojalnost.“⁸⁰ On nikad nije imao iskustva u odlučivanju u grupi i postoji obilje dokaza da ne voli grupno odlučivanje. Po rečima Majkla Vulfa (Michael Wolf), „on je ceo svoj radni vek proveo kao glavni u nečemu što je suštinski mali porodični posao, koji je osmišljen da se u njemu dešava ono što on želi i da bude u službi njegovog pristupa poslu. U vreme njegovog izbora (za predsednika SAD – prim.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Elias Groll, “Iran Overtures Are the Latest Setback for Bolton”, *Foreign Policy*, July 19 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/07/19/iran-overtures-are-the-latest-setback-for-bolton/>, 19/07/2019.

⁷⁸ U jednom trenutku jedan od njegovih savetnika izjavljuje sledeće: „sada razumem kako je to biti na dvoru Tjudora.“ Videti Majkl Vulf, *Vatra i bes: Bela kuća pod Trampovom upravom*, Čarobna knjiga, Beograd, 2018, str. 229.

⁷⁹ Ibid., op. cit., p. 5.

⁸⁰ Videti James P. Pfiffner, “Organizing the Trump Presidency”, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 48, No. 1, March 2018, p. 153.

aut.), on nije posedovao nikakvo teorijsko znanje o modernoj upravi i njenim operativnim pravilima i običajima.⁸¹ Trampova Bela kuća „više je funkcionisala kao kompanija Tramp, preduzeće koje je bilo posvećeno njegovom zadovoljstvu i odano praćenju i pokrivanju njegovih peripatetičnih i impulsivnih interesa. Trampova praksa upravljanja bila je potpuno usmerena na samog sebe, a ne orijentisana ka nekom zadatku ili institucionalno zasnovana.“⁸² Sve u svemu, problem je bio što je rad u Beloj kući podrazumevao u samoj svojoj suštini „spremnost da se radi s drugima što je bilo suprotno svemu u Trampovom životu.“⁸³ Imajući u vidu ovako nešto, jasno je da je „Trampova“ Bela kuća daleko od formalističkog modela odlučivanja jer se „njegova nesklonost ka formalnoj organizaciji odrazila ... u njegovom ranom (načinu organizovanja – prim. aut.) Bele kuće, u kojoj je do 10 službenika imalo privilegiju ulaska u Ovalnu sobu. Ipak, iskustvo u poslednjih pola veka pokazuje da, iako nekoliko bliskih savetnika mora imati regularan pristup predsedniku, neko ko nije predsednik mora se starati da „vozovi idu na vreme“, da čuva pristup predsedniku i upravlja političkim procesom.“⁸⁴ Pokušaji da se to uradi preko šefova kabineta predsednika (Chief of Staff), Rajnsa Pribusa, predstavnika establišmenta Republikanske stranke, i njegovog naslednika na tom mestu, generala Džona Kelija (John F. Kelly), nisu uspela da ukrote Trampovu naviku da bude u središtu svega i da žonglira sa hiljadu loptica istovremeno u ruci. Trenutni šef kabineta, Mik Malvani (Mick Mulvaney) nije u tom smislu nikakav izuzetak. Tako u intervjuu televizijskoj mreži Foks, Tramp na pitanje da li se nekad preispituje povodom odluka odgovara na sledeći način: „ne mislim o njima...ne mislim, znate, na to kako ih donosim. Odlučujem se za ono za što smatram da je dobra odluka. Imam sjajne ljude koji rade u Beloj kući, koji ne dobijaju dovoljno priznanja za to. Imam neke strahovito talentovane ljude, i razgovaraću sa njima i ponekad ću ih okretati jedne protiv drugih, znate volim da ih pustim da se sukobljavaju. I oni to rade. Oni su vrlo kompetitivni ljudi i na kraju ja donosim odluke i što je sigurno – po pitanju ekonomije, dosta toga je urađeno – doneli smo dosta dobrih odluka i želim da nastavim da radim na taj način.“⁸⁵ Sve ovo je potvrdio i Pribus, koji je rekao da „predsednik voli da suprotstavi funkcionere sa različitim mišljenjima jedan

---

⁸¹ Michael Wolf, *Siege – Trump under Fire*, Henry Hold and Company, New York, 2019, p. 48.

⁸² Ibid., op. cit., p. 58.

⁸³ Ibid., op. cit., p. 61.

⁸⁴ Videti James P. Pfiffner, „Organizing the Trump Presidency“, op. cit., p. 153.

⁸⁵ Videti Tom Porter, „Donald Trump on How He Makes Decisions: ‘I Don’t Think About Them’“, *Newsweek*, <https://www.newsweek.com/donald-trump-how-he-makes-decisions-i-dont-think-about-them-1221314>, 15/07/2019.

drugom.⁸⁶ On potvrđuje ono što je sam Tramp rekao o načinu na koji odlučuje: „on je okružen intelektualnim rivalima. Imate ljude kao što su Vilbur Ros i Gari Kon. On ih dovede ispred sebe i kaže: „...ok, sad sukobite svoja mišljenja oko carina u mom prisustvu“. I oni se sukobe, mediji isprate taj sukob, ali konačno, odluka je doneta... tako da drama je tu, ali to je način na koji predsednik donosi odluke.“⁸⁷ Otuda je jako teško odgovoriti na pitanje ko je ta osoba koja je najbliža predsedniku i ko najviše utiče na njega. Džejms Pfifner (James P. Pfiffner) tvrdi da je zbog toga što „predsednik Tramp nema stalne ideološke ili političke perspektive i mnoge od njegovih izjava iz kampanje nisu realistične, promenljive frakcije unutar Bele kuće i kabineta nadmeću se među sobom za uho predsednika. Odsustvo jasnog političkog procesa dodaje na konfuziji povodom toga ko govori u ime predsednika.“⁸⁸

Ipak, iako najbliži kompetitivnom modelu, Luj Da Vinja smatra da se „Trampov stil upravljanja ... značajno razlikuje od Ruzveltove „kompetitivne adhokratije“.⁸⁹ On smatra da je „Tramp politički buntovnik bez jasno definisane strategije upravljanja.“⁹⁰ Njegova ličnost se prosto ne poklapa sa procesom koji bi podrazumevao jasnu strukturu i promišljenost kao i ritam u praćenju nekog pitanja. Po De Vinji, više se može govoriti o nečemu što prati obrazac „nadmetanja, sukoba i konformizma.“⁹¹ Pošto je kako smo već videli sklon da okreće savetnike jednog protiv drugih, ohrabruje se nadmetanje koje vrlo često vodi ka sukobima među njima.⁹² Naravno Tramp tu uvek ima završnu reč, jer sukob se dozvoljava sve dok ne dobije „savet koji želi da dobije bez obzira koliko to može koštati njegove savetnike ili ustanovljene procedure.“⁹³ Naime, uprkos tome što sve sasluša, „Tramp se oslanja na informacije i savete koje obezbeđuju drugi zvaničnici administracije ili spoljašnji izvori kako bi legitimizovao svoje odluke. Ovakvo ponašanje potvrđuje nalaze da Tramp traži informacije koje ojačavaju njegova postojeća uverenja i mišljenja.“⁹⁴ Dakle, sve ide *ad hoc* i sa puno improvizacije, pri čemu ovakva

---

⁸⁶ Ibid., op. cit.

⁸⁷ Ibid., op. cit.

⁸⁸ Videti James P. Pfiffner, „Organizing the Trump Presidency“, op. cit., p. 155.

⁸⁹ Luis Da Vinha, „Competition, Conflict, and Conformity: Foreign Policy Making in the First Year of the Trump Presidency“, p. 21.

⁹⁰ Luis Da Vinha, „Competition, Conflict, and Conformity: Foreign Policy Making in the First Year of the Trump Presidency“, op. cit., p. 21.

⁹¹ Ibid, op. cit., p. 21.

⁹² Ibid., p. 21.

⁹³ Ibid., op. cit., p. 21.

⁹⁴ Ibid., op. cit., p. 22.

„improvizovana forma donošenja odluka koju koristi Tramp stvara značajne izazove administraciji i spoljnoj politici Sjedinjenih Država u kriznim situacijama.“⁹⁵ Avganistan je bio jedan od retkih primera gde je korišćen normalan proces odlučivanja, ali to ništa ne znači, jer je teško pronaći obrazac takvog donošenja odluka u mnogim drugim situacijama, pri čemu slučaj obaranja iranskog drona predstavlja primer sasvim suprotnog načina donošenja odluka. S obzirom na njegovu dinamičnu ličnost, savetnici pribegavaju raznim taktikama kako bi privukli i što je još važnije, održali njegovu naklonost i pažnju. Po da Vinji, „različiti izveštaji otkrivaju kako su savetnici koristili širok opseg šema da bi manipulirali Trampom: odlagali su odluke, molili ljude van Bele kuće kako bi intervenisali u njihovu korist, ubeđivali članove Kongresa da kritikuju predsednika; koristili medije kako bi preduhitrili odluke, prilagođavali informacije senzitivnosti predsednika, govorili saveznicima da zanemare predsednikova saopštenja i, jednostavno, ignorisali predsednikove zahteve.“⁹⁶ Što je još interesantnije, umesto da se vremenom navikne na već postojeći sistem, „Trampovo poverenje u svoje političke instinkte je poraslo i on sve više želi da izbegne zamršenosti koje su inherentne formalnom procesu donošenja odluka.“⁹⁷ Drugim rečima, Tramp je odmicanjem vremena sve više postajao on sam, bez stega i komplikacija procesa i sistema odlučivanja. Kako je on to otvoreno priznao na kraju prve godine predsedničkog mandata, „ja sam jedini koji je važan, jer kad dođemo do toga, to je ono kako politika i treba da izgleda.“⁹⁸ Sve u svemu, Tramp „odstupa značajno od tradicionalnih modela predsedničkog upravljanja.“⁹⁹

Predsedni ki stil Donalda Trampa i Prestonova klasifikacija

Čini se da je od svih Prestonovih klasifikacija, Tramp najbliži onom što se označava kombinacijom *sudija/delegator* kad je u pitanju kontrola i uključivanje u politički proces, a kad je u pitanju osetljivost lidera na kontekst, Donald Tramp, po autorima ovog članka, spada u ono što se označava odrednicom *buntovnik*.

U pogledu prve Prestonove klasifikacije, jasno je iz već izloženih primera da Tramp voli da bude pitan o svemu, a da ga istovremeno, njegovo, skoro potpuno političko neiskustvo tera da se oslanja na široki krug savetnika, kako onih koji su

⁹⁵ Ibid., op. cit., p. 22.

⁹⁶ Ibid., op. cit., p. 23.

⁹⁷ Ibid., op. cit., p. 23.

⁹⁸ Ibid., op. cit., p. 24.

⁹⁹ Ibid., op. cit., p. 2.

deo formalnog procesa odlučivanja, tako i onih koji kao tzv. autsajderi igraju veoma važnu ulogu u stvaranju i pre svega potvrđivanju predsednikovih odluka i stavova. U tom smislu bi svrstavanje Trampa isključivo u sudije ili delegatore bilo nepotpuno, jer bi u prvom slučaju netačno opisalo njegovu ne baš uvek potpunu kontrolu nad političkim procesom i savetnicima, a u drugom slučaju prenebreglo činjenicu da on ipak ima veliku potrebu za kontrolom i moći i da nije baš uvek nezainteresovan za proces donošenja i primene odluka.

Ta njegova potreba da bude *sudija* na kraju procesa, jedna je od konstanti njegovog života, i kao biznismena i kao političara. Majkl Kreniš (Michael Kranish) i Mark Fišer (Marc Fisher), vide to kao posledicu stalnog traganja za ljubavlju i prihvatanjem.¹⁰⁰ Zvuči paradoksalno, ali iako je ceo život proveo okružen drugim ljudima, u suštini on je po sopstvenom priznanju, „vuk samotnjak“.¹⁰¹ Ta njegova usamljenost doprinosi njegovoj nesigurnosti i otud ta potreba da se stalno čuje i bude okružen ljudima koji misle kao on. Sa druge strane, uprkos tom nagonu za sveopštom kontrolom, Tramp ima kroz ceo svoj život kult oslanjanja na druge (dakle deluje kao *delegator*) i bavljenja takozvanom „velikom slikom“ i prepuštanja detalja i operativnih poslova najbližim saradnicima.¹⁰² Problem sa ovakvim načinom mišljenja kao i samim delegatorima jeste taj što je stvarnost previše složena za njihova pojednostavljivanja.

Kad je u pitanju osetljivost lidera na kontekst, predsednika Donalda Trampa smo svrstali u *buntovnike*. Jedan od najtežih zadataka u Trampovoj Beloj kući svakako jeste brifovanje predsednika koji ne voli obilje informacija i izveštaje sa previše stranica. Štaviše, i pre toga, „u zgradi Trump Tower na pisaćem stolu nije imao računar, a izbegavao je da čita opširne izveštaje i obaveštenja. Više je voleo da o problemima sluša usmeno i kratko.“¹⁰³ One koji su hteli da mu šalju duge izveštaje upozoravao je da to ne rade. Govorio im je: „učini mi uslugu i ne šalji mi izveštaj. Pošalji, recimo, tri stranice. Vrlo sam efikasan. Mogao bih sad to i usmeno, što je u redu... Hoću da bude kratko. Nema potrebe da to bude na stotinama stranica jer ionako tačno ne znam o čemu je reč... zato što se vodim zdravim

---

¹⁰⁰ Majkl Kreniš, Mark Fišer, *Tramp – cela priča – ambicija, ego, novac i moć na američki način*, Laguna, Beograd, 2016, str. 10.

¹⁰¹ *Ibid.*, str. 10.

¹⁰² Po Krenišu i Fišeru, „on možda jeste biznismen, ali brojke ga nisu zanimale. On se nije bavio tabelama – time se bavio njegov knjigovođa. On je voleo velike fraze. On je voleo da vidi širu sliku. On je bukvalno voleo velike slike. On je voleo viziju, on je voleo efekat.“ *Ibid.*, op. cit., str. 248.

¹⁰³ *Ibid.*, op. cit. str. 483.

razumom s mnogo poslovne veštine.“¹⁰⁴ Po Vulfu, „za Trampa, kao i za mnoge šoumene, kao i za one koji se bave pisanjem saopštenja za medije, glavni neprijatelj jesu složenost i birokratske zavrzlake – a pravo rešenje krije se u pronalaženju prečica.“¹⁰⁵ Takođe, „na stranu sastanci i memorandumi, on veruje svojim instinktima više nego institucijama, dopirući do nekonvencionalnih izvora ponašanja i želeći da začikava svoje mnogobrojne savetnike.“¹⁰⁶ U tom smislu, njegova upotreba Tvitera ima ključni značaj budući da tako uklanja posrednike između njega i njegovih pristalica. Po Trampu, Tviter je „moj megafon.. način na koji direktno komuniciram sa ljudima bez ikakvog filtera... Imam desetina miliona pratilaca. Ovo je važnije od vesti na kablovskoj televiziji. Izađem, održim govor, to bude praćeno od strane CNN-a i niko to ne gleda, nikog nije briga. Tvitnem nešto i to je moj megafon prema svetu.“¹⁰⁷

Zaključak

Po mnogo čemu, Donald Tramp je osobita, *sui generis* ličnost u američkoj političkoj istoriji. Iako je i pre njega bilo predsednika koji su odudarali od uobičajenih pravila, on je svojom sveukupnom pojavom i specifičnim načinom odlučivanja, teško uklopljiv u dosadašnje aršine proučavanja institucije predsednika, samim tim i načina donošenja odluka, odnosno menadžerskih stilova predsednika. Uprkos mnogobrojnim nedostacima, uspeo je da osvoji predsednički mandat i postane 45. predsednik Sjedinjenih Američkih Država. Takođe, nije bez šanse da pobedi i na narednim izborima, u novembru 2020. godine. Imajući sve prethodno navedeno u vidu, sasvim je jasno da u tumačenju Trampove ličnosti ima mnogo više normativnog i onog kako bi stvari trebalo da izgledaju, nego usredsređivanja na ono kako stvari zaista izgledaju i uzimanja u obzir činjenice da njegove odluke ostavljaju posledice bez obzira na to slagali se njegovi kritičari sa njima ili ne. U tom smislu, bez obzira na odsustvo jasnog političkog procesa, tačnije rečeno uobičajenog i konvencionalnog političkog procesa, o Trampu treba suditi po rezultatima a ne uvek i isključivo po pravnim i običajnim normama koje je kršio. Po Robertu Blekvilu, „ono što je najvažnije je efikasnost spoljne politike Sjedinjenih

---

¹⁰⁴ Ibid., op. cit. str. 483.

¹⁰⁵ Majkl Vulf, *Vatra i bes: Bela kuća pod Trampovom upravom*, op. cit., str. 287.

¹⁰⁶ Peter Baker, Maggie Haberman and Thomas Gubbons – Neff, “Urged to launch an Attack, Trump Listened to the Skeptics Who said it would be a Costly Mistake”, op. cit.

¹⁰⁷ Bob Woodward, *Fear: Trump in the White House*, op. cit., p. 205.

Država kroz vreme i njena konzistentnost sa američkim nacionalnim interesima, a ne kvalitetima njihovih lidera.¹⁰⁸ Dakle, ne treba zbog pogrešne i neobične forme odlučivanja, zanemariti ishode to jest rezultate njegove spoljne politike.¹⁰⁹ Kao čovek koji je celog svog života bio usredsređen na sebe i svoje rezultate, Tramp svakako ne spada u red onih koji završavaju u školskim udžbenicima zbog činjenice da su primernim ponašanjem stigli do vrha. Međutim, kao tipičan proizvod vremena u kojem živimo, on sasvim dobro plovi rekom događaja u koju se bacio. Ostaje nam da vidimo kako će se ta neobična i neuobičajena plovidba završiti.

Bibliografija

- Dobbins, James, Michele A. Poole, Austin Long, Benjamin Runkle, *After the War – Nation Building from FDR to George W. Bush*, RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2008.
- Hastedt, Glenn P., "Presidency", in: Steven W. Hook, Christopher M. Jones, (eds), *The Routledge Handbook of American Foreign Policy*, Routledge, London, 2012, pp. 151–164.
- Kreniš, Majkl, Mark Fišer, *Tramp – cela priča – ambicija, ego, novac i moć na američki način*, Laguna, Beograd, 2016.
- Laderman, Charlie, Brendan Simms, *Donald Trump – The Making of a World view*, I. B. Tauris, London, 2017.
- Pfiffner, James P., "Organizing the Trump Presidency", *Presidential Studies Quarterly*, vol. 48, no. 1, March 2018, pp. 153-167.
- Preston, Thomas, Margaret G. Hermann, "Presidential Leadership Style and the Foreign Policy Advisory Process", in: Eugene R. Wittkopf, James McCormick, (eds), *The Domestic Sources of American Foreign Policy – Insights and Evidence*, Rowman Littlefield Publishers, Lanham, 2004, Fourth Edition, pp. 363-380.
- Preston, Thomas, *The President and his Inner Circle – leadership style and the advisory process in foreign affairs*, Columbia University Press, New York, 2001.
- Tramp, Donald Dž., *Obogaljena Amerika – kako učiniti Ameriku ponovo velikom*, Službeni glasnik, Beograd, 2016.

---

¹⁰⁸ Robert D. Blackwill, "Trump Foreign Policies are better than they seem", op. cit., p. 6.

¹⁰⁹ Ibid., p. 6.

- Vinha, Luis Da, „Competition, Conflict, and Conformity: Foreign Policy Making in the First Year of the Trump Presidency“, *Presidential Studies Quarterly*, vol. 49, no. 2, June 2019, DOI: 10.1111/psq.12509
- Vulf, Majkl, *Vatra i bes: Bela kuća pod Trampovom upravom*, Čarobna knjiga, Beograd, 2018.
- Wolf, Michael, *Siege – Trump under Fire*, Henry Hold and Company, New York, 2019.
- Woodward, Bob, *Fear: Trump in the White House*, Simon & Schuster, New York, 2018.

Internet izvori

- Baker, Peter, Maggie Haberman and Thomas Gubbons-Neff, “Urged to launch an Attack, Trump Listened to the Skeptics Who said it would be a Costly Mistake”, *The New York Times*, Friday June 21 2019, <https://www.nytimes.com/2019/06/21/us/politics/trump-iran-strike.html>, 21/06/2019.
- Blackwill, Robert D. “Trump Foreign Policies are better than they seem”, *The Council on Foreign Relations Report No. 84*, April 2019, https://cfrd8-files.cfr.org/sites/default/files/report_pdf/CSR%2084_Blackwill_Trump_0.pdf, 24/04/2019.
- Butterworth, Liam, Donald Trump threatens Afghanistan that he could wipe it ‘off the face of the Earth’, <https://www.abc.net.au/news/2019-07-24/why-did-donald-trump-say-he-could-kill-10-million-afghans/,11342794>, 24/07/2019.
- Groll, Elias, “Iran Overtures Are the Latest Setback for Bolton, Foreign Policy“, July 19 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/07/19/iran-overtures-are-the-latest-setback-for-bolton/>, 19/07/2019.
- Porter, Tom, “Donald Trump on How He Makes Decisions: ‘I Don’t Think About Them“, *Newsweek*, <https://www.newsweek.com/donald-trump-how-he-makes-decisions-i-dont-think-about-them-1221314>, 15/07/2019.
- Trump’s campaign promises – has he delivered on them?, BBC 24.12.2018., <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-37982000>, 24/07/2019.
- Walsh, Nick Paton, “What shooting down a \$110M US drone tells us about Iran“, CNN, <https://edition.cnn.com/2019/06/25/middleeast/iran-drone-shooting-capabilities-npw-intl/index.html>, 25/06/2019.

Dragan R. SIMIĆ , Dragan ŽIVOJINOVIĆ

HOW DONALD TRUMP MAKES DECISIONS?

Abstract: The forty-fifth US president, unlike most of his predecessors, has no experience in political decision-making. Nevertheless, Trump's behavior from the big business can help find patterns of his decision making. The two-and-a-half-year presidential term, however, provides convincing insights into how he makes decisions. Although he likes to make decisions and thinks he does it well, President Donald Trump actually spends very little time preparing for the most difficult decisions. In most cases, the president decides beforehand on instinct, and then actually just seeks justification and support for the decision already made. On the other hand, over-reliance on the closest circle of associates and not delving into the details and several aspects of the problem provides a too big opportunity for miscalculations and wrong decisions. In this mix of micromanagement and macromanagement, Trump's model is most reminiscent of a competitive decision-making model, while in terms of control and involvement in the political process, his management style can be characterized by a Magistrate/Delegator combination; while when it comes to leader sensitivity to the context, we see Trump as the "Maverick".

Key words: United States; President of the United States of America; US Foreign and Security Policy; Donald Trump; decision-making process.